

Tasi István

kultúranropológus

Tasi István (Īśvara Kṛṣṇa dāsa) (szül. 1970) egyetemi tanulmányait az ELTE BTK kulturális antropológia szakán végezte. Kutatási területei: a hinduizmus irányzatai; összehasonlító vallástörténet; a modern tudomány kulturális hatásai. A Védikus Tudományok Kutatóintézetének vezetője, ahol a modern tudomány, illetve az ősi indiai védikus írások összehasonlító elemzésével foglalkozik többféle tudományterületen. Több könyve jelent meg a tudomány és a vallás határterületeit érintő kérdésekben: Ahol megáll a tudomány (1999), A természet IQ-ja (2002), A tudomány felfedezi Istent (szerk., 2004), Mi van, ha nincs evolúció? (2007).

Előadás:

Egy életem, egy halálom? Tudományosan ellenőrzött beszámolók előző évekről

Előadó:

Tasi István

Megmondom őszintén, azt terveztem, hogy a mai alkalommal egy rövid színdarabot fogok bemutatni. Bevezetésképpen elmesélem annak a történetét, hogy miért akartam ezt, és hogy végül is miért nem lett belőle semmi.

A történet húsz évvel ezelőtt kezdődik, amikor leérettségiztem, és utána három évig színházakban dolgoztam, mert vonzott a színpad, a szereplés lehetősége. Színházi karrierem csúcsát a régi Nemzeti Színház színpada jelentette, ahol *Az ember tragédiájában* léptem fel. Mivel ebben a darabban igen gyorsan változnak a jelenetek, a rendező azt a megoldást választotta, hogy a díszlet is emberekből volt. Én mindegyik színben másmilyen díszletet „játszottam”, az Eszkimó színben például hóbuckát alakítottam. Több más, korombeli statisztával együtt kuporogtunk a színpad különböző pontjain, hatalmas nemeztakarókkal letakarva. A húszperces jelenet alatt igencsak megizzadtunk a reflektorfényben. Persze, mondanom sem kell, az én alakításom határozottan kiragyogott a többi közül. Mégis – talán megértik –, mindez nem elégítette ki egészen a színészi önkifejezésre való vágyamat. Ezért gondoltam úgy, hogy a mai alkalommal a

reinkarnáció témáját valami egészen felkavaró, katartikus módon fogom bemutatni. Ezt a tervemet előadtam a főiskola vezetőinek, a konferencia szervezőinek, akik azonban nem értettek velem egyet, s végül elfogadtam az álláspontjukat. Három érvük volt a mellett, hogy ne színdarab, hanem inkább előadás szóljon a reinkarnációról. Elsőként felhívták a figyelmemet arra, hogy bár valószínűleg régóta lakozik magamutogatásra való vágy a szívemben, de ennek kiélésére nem ez a konferencia a megfelelő alkalom, és lehet, hogy inkább küzdenem kéne e vágyam ellen. Elismertem igazukat. A második fontos érv az volt, hogy ez egy tudományos rendezvény, a főiskolánk is alapvetően tudományos intézmény, s én nem kockáztathatom a főiskola hírnevét. Harmadrészt – és ez is fontos érv –, az előadásom mondani- valója tényeken alapszik, nem holmi művészi elképzelést, hanem lényegbevágó igazságokat szeretnék bemutatni. Ha azonban ezt egy színdarab keretében teszem, akkor nehéz elkülöníteni a fikciót és a valóságot egymástól. Győzött tehát a tudomány, amely egyébként szintén nem áll távol tőlem.

A 80-as években jelent meg Magyarországon Raymond Avery Moody könyve, *Élet az élet után* címmel, amelyet azóta 15 millió példányban adtak ki világszerte. Ez a könyv áttört egy falat, megszüntette a halál témájának tabu mivoltát. Én is elolvastam annak idején, és mélyen megérintett a halálközeli élményekről szóló leírások részletessége és az a lehetőség, hogy a halállal talán nincs mindennek vége. Azután háttérbe szorult az életemben ez a téma, de valahol mélyen azért motoszkált bennem.

A halálközeli élmény – amiről ez a könyv szól – azt jelenti, hogy baleset vagy kórházi műtét során az ember a klinikai halál állapotába kerül: megáll az agyhullámai, a keringése leáll, az agyhullámai

vízszintessé válnak, klinikailag halottnak nyilvánítják. A biológiai és orvosi ismeretek szerint ebben az állapotban az érzékelés lehetetlen lenne, mivel az érzékelésünk az érzékekhez kötött – mindennapi tapasztalataink alapján csak nyitott szemmel, nyitott füllel, élő, működő aggyal lehet tapasztalatokra szert tenni. Ennek ellenére a klinikai halálból visszatért emberek később arról számoltak be, hogy amikor a testük ebbe az élet-telen állapotba került, ők maguk, illetve a tudatuk kilépett a testükből, mintegy kívülről, magasabb kameraállásból látták a testüket és a körülötte folyó eseményeket. Ez igen-igen felkavaró élmény, radikálisan felforgatja ezeknek az embereknek a gondolkodásmódját és értékrendjét, hiszen megkérdőjelezi azt a testhez kötött identitást, amely egyébként a mindennapi életben jellemez bennünket. Az élménynek sok állandó eleme van, csak néhányat emelek ki közülük. Ilyen a testtől való elszakadás, a testenkívüliség érzése. A fájdalom megszűnik egyik pillanatról a másikra, mintha elvágták volna, ugyanakkor a tudatosság jelen van. „Lekapcsolják a kapcsolót”, még sincs teljesen sötét, hanem érzés és tapasztalat van, a testtől függetlenül. Ez radikálisan ellentmond annak a materialista elképzelésnek, hogy tapasztalás csak az érzékekkel és a testtel lehetséges. Súlytalanságot éreznek ezek az emberek, és nagyon gyakran precíz érzéki tapasztalatokról számolnak be, melyek néha még pontosabbak, mint az az átlagos tudatállapotunkban lehetséges; valamint érzékelik mások gondolatait. Mintha valamiféle szellemi létben leledzenének ekkor, ők mindent látnak, tapasztalnak, az őket szemlélők azonban nem érzékelik e működésüket.

Ez a jelenség már nemcsak anekdotikus szinten él, hanem alapos tudományos kutatások tárgya évtizedek óta, mióta Moody könyve által betört a köztudatba. Sokféleképpen kísérelték

megmagyarázni ezt a jelenségcsoportot. Az egyik lehetőség, amelyet szkeptikus, földhözragadtabb gondolkodók, tudósok állítanak, hogy mindössze a korábbi ismeretek stimulálódnak ismét az agyban. Minden kultúrában létezik valamilyen elképzelés a halál utáni létről, és ezek a halálközeli élményt átélő ember agyában fantázia-képek formájában teremődnek újra. Ugyanakkor mások rámutatnak, hogy nagyon sok jelenséget nem lehet ezzel magyarázni, hiszen a páciensek olyan tapasztalatokról, megfigyelésekről számolnak be, amelyekre az agytörzsük mélyén nem tehettek volna szert. Például valaki leolvasta a műtőlámpa tetején látható számot, illetve a kórház egy elhagyatott helyén látott cipőről számolt be. Később maga az orvos járt utána a dolognak, s meg kellett állapítania, hogy a betege valóban olyan tapasztalatot szerzett, ami a műtőasztalon fekvé nem elérhető. A társadalmi befolyást is el kell vetnünk, hiszen ezek nem olyan élmények, amelyek létrejöhetnének társadalmi hatásra.

Vannak, akik biológiai szintű magyarázatot adnak a halálközeli élmény jelenségére, mondván, mindez az oxigénhiányos állapot miatt történik, a fényélmény és az összes többi tapasztalat is. Mert az agy ilyenkor védekezik az oxigénhiányos állapot ellen, és elkezd egy endopszichozin nevű polipeptidet termelni, ami ilyen érzeteket okoz az agyban. Azonban Michael Sabom kardiológus, aki több tucat ilyen esetet vizsgált ki, azt mondja, hogy az endopszichozin nevű polipeptid nem okoz ilyesmit. Ő összehasonlította a saját praxisában halálközeli élményt átéltek tapasztalatait egy kontrollcsoportéval, akik szintén a halál közelébe kerültek, de nem számoltak be ilyen élményekről. Ugyanis az eseteknek csak 30–40 százalékában fordulnak elő ilyen tapasztalatok. A jelenséget átéltek betegek döbbenetes pontossággal írták le a kezelés folyamatát, az elhangzott

szavakat, amelyek kísértetiesen egybevágtak a műtéti jegyzőkönyvek leírásaival. Így hát ez a kutató is arra a megállapításra jutott, hogy nincs más magyarázat, mint a testenkívüliség.

Hadd idézzem most egy szaktekintélynek, Pilling Jánosnak, a téma egyik legnevesebb hazai kutatójának az *Élet és Tudomány*ban néhány éve megjelent írását: „A halálközeli élmény bizonyos elemeinek, például a testenkívüliségnek, az érzékszerveken kívüli érzékelésnek a teljes magyarázata még a jövő feladata.” Általában amikor a tudomány képviselői nem tudnak valamit, akkor nem azt mondják, hogy „fogalmunk sincs róla”, hanem hogy „a jövő feladata”. Két dolgot említ Pilling János: a testenkívüliség élményét és az érzékeken túli érzékelést. Ezek nem illeszthetők be a mi mechanisztikus, redukcionista, materialista, tudományos világképünkbe. Nem fordulhat elő, hogy valaki fizikailag, biológiailag halott, majd miután mégis magához tér, elmondja, hogy mit látott, mit tapasztalt, mit hallott. Tudományos szemszögből ez abszurd!

Michael Season, az említett kardiológus professzor írt egy könyvet a kutatási eredményeiről. Szkeptikusan kezdte ennek a témának a kutatását, de végül erre a következtetésre jutott: „Lehetséges volna, hogy a fizikai agytól elszakadó elme nem más, mint a lélek, amely tovább él a test végső pusztulását követően is, ahogy azt egyes vallási tanítások hirdetik? Ez a leglényegesebb kérdés, amely a testenkívüliség kapcsán felvetődik.” Ő így fejezi be a könyvét: mint tudós, mint orvos, mint kutató nem mondhat mást, mint hogy van valami, a tudat, ami elválik a testtől, és lehet, hogy ez az, amit a vallások léleknek neveznek. Valóban így van. A nagy kultúrák mind beszélnek erről az élményről, erről a testen kívüli tapasztalatról. Például az Egyiptomi halottaskönyv egyik illusztrációján a léleknek a testtől való függetlenségét,

szabadságát madárszerű ábrázolás jeleníti meg, kezében az örökkévalóság szimbólumával.

A nagy kérdés, ami ezek után felvetődik, hogy mi történik a lélekkel, mi van a halál után? Elolvastva Moody könyvét, engem is foglalkoztatott ez a kérdés, és tovább kezdtem kutatni a válasz után. Szókratész például azt mondja: „Bizton állíthatom, hogy létezik újbóli élet.” Aztán a vallások és filozófusok tanításai között találkoztam a reinkarnáció gondolatával, ami számomra – ez szubjektív döntés természetesen – vonzó volt, mivel igazságosnak találtam, úgy éreztem, rendet teremt a világban. Ha csak egyetlen életet veszünk figyelembe, akkor nehéz megmagyarázni, hogy miért van különbség az emberek között, miért születik az egyik nehéz, a másik könnyű körülmények közé. A reinkarnáció, kitágítva a perspektívát több életre, azt mondja, hogy mindennek megvan az oka a múltban, meglesz a következménye a jövőben, és így végső soron igazságos a világ. Etikailag vonzónak tűnt ez az álláspont, s aztán kiderült számomra, hogy nemcsak Keleten létezik ez az elképzelés, hanem Európában és Amerikában is számos filozófus, író, művész magáévá tette ezt a nézőpontot, vagy foglalkozott vele és műveiben megjelenítette. Azt is megtudtam, hogy bár a kereszténység tanításai között manapság nem szerepel a lélekvándorlás, Amerikában mégis a felnőttek 27 százaléka hisz benne. Vagyis ez nem annyira kultúrához vagy földrészhez kötött elképzelés, hanem általánosan jellemző az emberiségre. A kérdésre azonban még mindig nem kaptam választ: mi az igazság, mi történik valójában a halál után?

Majd találkoztam a védikus írásokkal, amelyek a legősibb és legrészletesebb forrást jelentik e témakörben. A védikus írásokat a maguk kultúrájában kinyilatkoztatott írásoknak tekintik, és nagyon nagy tekintéllyel rendelkeznek. A

bennük olvasható leírások teljesen egybevágnak a testenkívüliségről szóló élményekkel: a tudat a test változása ellenére állandó, alapvetően független a testtől, a tudat áthatja a testet. Hadd idézzem a *Bhagavad-gītā* híres példáját: „Ahogy az ember leveti elnyűtt ruháit, s újakat ölt magára, úgy válik meg a lélek is az öreg és hasznavehetetlen testektől, hogy újakat fogadjon el helyükbe.”

Az alapelv tehát az, hogy az ember nem csak egyszer él, nem azonos a testével, hanem örök lélek, amely az egyik élet után átköltözik egy másik testbe, mint ahogy levetünk egy ruhát, s magunkra öltünk egy másikat. És ha az ember megfelelően él, lelki útra lép, akkor eléri a végső célt, visszatér az örök transzcendens világba, és ott folytatja a létét. Szép, szép, de vajon igaz-e? Amikor erre a pontra értem, két éven keresztül tartó válság kezdődött az életemben. Az egzisztenciális dilemmát az jelentette számomra, hogy nem akartam egy vallás elveit csak azért a magamévá tenni, mert tetszik; hiszen az nem garantálja, hogy igaz is. Mi van, ha az életem végén kiderül, hogy nem igaz? Az ember fekszik az ágyban, majd meghal, és az utolsó pillanatban kiderül, hogy nem is történik semmi, csak „leoltották a villanyt”, és utána az örök sötétség. Az ember nem követelheti vissza az összes forintot, amit a perselybe dobott a templomban az élete során, mondván, nem igaz, amit a pap prédikált, kérem vissza a pénzem. Nem akartam frusztrált halott lenni, ezért tovább kutattam valami fogódzó vagy támpont után.

Mivel a szüleim orvosok, nem áll távol tőlem a tudomány, van természettudományos érdeklődésem is. Ezért külön izgalommal töltött el, amikor arról hallottam, hogy ennek a kérdésnek vannak természettudományos megközelítési módjai. Ezek közül egyet emelek most ki, Ian Stevenson kutatásait. Ő évtizedeken

keresztül foglalkozott a lélek halál utáni létezésének témájával, túllépve a halálközeli élményeken. Stevenson tavaly halt meg, illetve ha stílusosak akarunk lenni, és az ő kedvében akarunk járni, akkor azt mondhatjuk, hogy lecserélte a testét. A virginiai egyetem pszichiátriai tanszékének a vezetője, elismert szakember volt, több száz szakmai cikket publikált, tehát a tudományos hitelességéhez, igényességéhez nem fér kétség. Karrierjét a pszichoszomatikus betegségek eredetének kutatásával kezdte: hogy az elmebeli gondolatok hogyan hatnak az egészségre. Ennek kapcsán bukkant rá gyermekek olyan beszámolóira, amelyek az előző életeik emlékeiről szóltak. Ugyanis vannak kisgyerekek, akik amikor beszélni kezdenek, kijelentéseket, megjegyzéseket tesznek egy korábbi életükre vonatkozóan, sokszor igen részletes képet festve róla. Persze, a szülők többnyire nem veszik komolyan vagy figyelmen kívül hagyják ezeket a megnyilatkozásokat. Azonban előfordul, hogy a gyerek olyan részletességgel és olyan képszerűen beszél egy előző személyiségéről, hogy a szülő hitelt ad neki. A gyerekek városokat neveznek meg, ahol éltek, nevüket, családtagjaikat, életük fő eseményeit és a haláluk módját mondják el, ellenőrizhető részletességgel. Stevenson az életéből negyven évet arra szánt, hogy ilyen reinkarnációs emlékek után nyomozott. Nem véletlenül használom a nyomozás szót, hiszen ahogy egy detektív nyomoz a tettes után, vagy a bíró próbálja kideríteni az igazságot egy tárgyalás során, olyan módszereken ellenőrizte e beszámolók állításait, majd a kutatásai eredményét publikálta is. Több mint ezer esetet vizsgált meg a világ minden tájáról, és több könyvet is publikált a témában. Nagyon óvatosan fogalmazott minden művében, a tudományos objektivitás és mértéktartás elvei alapján. Ezek a könyvek nem az ezoterikus piacon

jelentek meg, hanem tudományos igényű szakmai munkák, emiatt meglehetősen nehézkesen olvashatóak. Rendkívül részletgazdagon írja le az eseteket, hogy biztosítsa a tudományos hitelességet, mivel a téma igen vitatott ezen a tudományos szakterületen belül, és különösen az volt negyven évvel ezelőtt. Magyar nyelven nem jelent meg Stevensontól semmi, viszont kiadták Tom Shroder róla szóló könyvét, *Visszatérő lelkek* címmel. Shroder újságíróként csatlakozott Stevensonhoz, hogy leleplezze őt, lerántsa a leplet a nagy csalásról. Ám végül mégis elismerte Stevenson eredményeit, mivel lehetetlennek tartott ekkora mértékű és számú hamis beszámolót, amelyeknek ráadásul ő maga is tanúja volt. Ajánlom még a *Van-e természetfölötti?* című könyvet, amelyben egy tanulmány olvasható Ian Stevenson munkásságáról.

Stevenson tehát arra az eredményre jutott, hogy majdnem minden esetben tagadhatatlan összefüggés mutatkozik a gyermek emlékei és egy előző, már elhunyt személyiség élete között, akivel a gyerek azonosította magát. Én azonban tizenöt évvel ezelőtt igencsak kételkedtem ebben, arra gondoltam, hogy ezek valószínűleg hibás vagy manipulált adatok, esetleg Stevenson egyszerűen tévedett, tévesen következtetett. Az is lehet, hogy ezek a családok hittek a reinkarnációban, beszéltek erről a gyerekeknek, aki aztán csak elismételte a hallottakat. De kiderült, hogy Stevenson esetei ugyanolyan számban származnak a reinkarnációban hívő családoktól, mint a reinkarnációban nem hívőktől. Gondolhatunk arra is, hogy ezek a szülők azt szerették volna, hogy a gyerekek más, különleges legyen, ezért befolyásolták őt. Ennek azonban ellentmond az a tény, hogy a gyerekek nem híres, különleges embereket neveztek meg előző személyiségükként, hanem teljesen hétköznapi, közönséges, nem egyszer a világ egy távoli

sarkában vagy a harmadik világban élt egyént. Elvettem a vágyteljes képzelődésnek, a *wishful thinking*nek a gondolatát is, mivel a gyerekek az esetek többségében nemcsak hogy esendő, közönséges hétköznapi életet élő emberként, de megszégyenítő jelenségek részeseiként is azonosították magukat.

Kiesik a tudatos csalás lehetősége is, hiszen Stevenson nem egyedül kutatta ezt a témát, hanem egy egész iskola alakult az ő munkássága nyomán. Tehát lehetetlen, hogy Stevenson az összes esettel előre megbeszélte volna, kinek mit mondjon, ez abszurd feltételezés. Hogy őt félrevezették-e? A legtöbb esetben Stevenson kereste fel azokat a családokat, akikről hallotta, hogy a gyermeküknek reinkarnációs élménye van, s nem a szülők fordultak hozzá azért, hogy valamiféle dicsőségre tegyenek szert a gyerekekük révén.

Stevenson nem vádolható azzal sem, hogy bármilyen filozófiát akart volna eladni. A könyvei tanúsítják, hogy soha semmiféle vallás, világnézet, filozófiai irányzat mellett nem érvel, ő egy kutató, akit egyedül az igazság érdekel.

Akkor oszlottak el végleg a kétségeim, amikor megvizsgáltam, hogy mi volt Stevenson módszere, hogyan dolgozott, mi adja a hitelét a munkájának. Ahogy említettem, felkereste azokat a családokat, amelyekben ilyen esetek merültek fel, és az alapvető módszere az interjúkészítés volt. Ez nem egy bulvárlap számára készülő interjút jelent, hanem tudományos mélységű interjút, amelynek Stevenson a szaktekintélye volt, pályája kezdetén tankönyvet írt a diagnosztikai interjú készítésének módszereiről. Előbb a gyerekekkel, majd pedig a szülőkkel és a környezetükben élő szemtanúkkal is részletes, írásban rögzített interjúkat készített, amelyekben minden részlet szerepelt, amit a gyerek az előző

életéről mondott. Ezután összevetette ezeket a részleteket, s próbált belőlük egy előző életet megrajzolni. Ha a gyereken voltak különleges testi jegyek vagy elváltozások – ezeknek külön jelentősége van –, akkor azokat lefotózta. Majd a gyerek által elmondott adatok alapján (mikor élt, melyik országban, melyik városban, hogy hívták), Stevenson felkutatta az előző személyiség családját, és interjúkat készített a helyszínen. Kikérdezte őket arról a személyről, akinek a gyerek tartotta magát előzőleg, mindenkit meginterjúvált, akit az a személy ismert. Majd egybevetette az információkat, s a beszámolók hihetetlen nagy számban precíz egyezést mutattak. Stevenson mindig váratlanul, előzetes értesítés nélkül kereste fel az előző életbeli koronatanúkat, a legfontosabb beszámolókat tevő tanúkhöz pedig többször is visszatért, hogy megerősítse az információit, vagy esetleg újabb részleteket tárjon föl. Összehasonlította az eseményekre, viselkedésre, testi jegyekre vonatkozó adatokat, sőt, ha erre lehetősége volt, még halotti bizonyítványt is szerzett. Ez azért volt fontos, mert ha a gyerek tett a halálára vonatkozó kijelentést, akkor ezt hivatalosan lehetett ellenőrizni. Előfordult az is, hogy Stevenson elvitte a gyereket oda, ahol előző életében élt. Elképesztő, sok szemtanú által megerősített leírások olvashatók ilyen esetekről. Például az egyik gyerek leszállt a vonatról abban a városban, ahol a jelenlegi életében soha nem járt, egyenesen odatalált ahhoz a házhoz, ahol előző életében élt, nevéen szólította az embereket, és olyan részleteket mesélt el nekik a múltból, hogy azok pironkodva az arcuk elé kapták a kezüket.

Egy másik eset főszereplője egy Sukla nevű lány, aki azt mesélte, hogy előző életében volt egy Minu nevű lánya. Emlegette a volt férjét is név szerint, és azt mondta, hogy Minun kívül van még két fia is. Megnevezte azt a várost is, ahol

előzőleg élt, Batparának hívták. Miután elegendő információ gyűlt össze, Stevenson magával vitte Suklát, s amikor megtalálták azt a családot, ahol ilyen nevű személyek éltek, bevezette abba a családba. Kiderült, hogy valóban élt Batparában egy asszony, akinek a lányát Minunak hívták, s aki néhány évvel azelőtt meghalt. Ezután Sukla egy harminc fős csoportból, amelyben idegenek is voltak, kiválasztotta előző életbeli férjét, anyósát, sógorát és volt lányát, Minut is. Ő kiszűrte, hogy ki az idegen, megmondta, hogy kik a családtagjai, és melyikkel milyen rokoni viszonyban állt.

Ez volt az első felvonása Stevenson tudományos tevékenységének. Ezután egy másik témakört kezdett részletesebben kutatni, amit a *Reinkarnáció és biológia* című könyvében publikált. Ez egy kétkötetes könyv, mondhatni mániákus kutatói hajlamra vall, adalékok a születési jegyek és rendellenességek etiológiájához. (Az etiológia a betegségeknek az eredetét kutató tudomány.) Az 1977-es első kiadása 2268 oldalas és 225 esetet ismertet, aztán megjelent egy rövidebb összefoglalás, amelyben 112 eset szerepel, ahol a reinkarnáció és a biológia találkoznak. Ebben a műben nem tett mást Stevenson, mint születési jegyeket elemzett. Olyan testi jegyeket vizsgált az embereken, amelyek a születésüktől fogva megvoltak. Nem egyszerű anyajegyekről van szó, hanem varasodásokról, különleges testi elváltozásokról, amelyeknek nem lehet tudni orvosilag az indokát. Az ilyen különleges testi jegyeknek körülbelül a hetven százalékáról az orvostudomány nem tudja, hogyan keletkeztek. Például, valakinek miért ritka a haja némely területeken. Stevenson külön elemezte a születési rendellenességeket és más, súlyosabb elváltozásokat. E különleges ismertető jegyek kapcsolatát kereste a gyerekek előző életről tett kijelentéseivel. Alaposan dokumentálta ezeket

az eseteket, táblázatokkal, anatómiai ábrákkal, halotti bizonyítványokkal, röntgenfelvételekkel, fotókkal. Nagyon sok esetben az derült ki, hogy ezek a jegyek az előző életbeli eseményeknek a lenyomatai. Ez meghökkenítő volt számomra, mert úgy gondoltam, lehet, hogy a lélek átköltözik egy másik testbe, de azzal valami teljesen új dolog kezdődik. Ám úgy látszik, hogy a testet ért bizonyos hatások valamilyen módon átkerülnek a következő életbe is. Például egy férfi mellkasán látható volt egy kis jegy. Ez az ember gyerekkorában azt mesélte, hogy őt előző életében lelőtték, és megnevezte a helyet, az időt és a személyt, akit lelőtték. Stevenson odament, megkereste a halotti jegyzőkönyvet, amelyben a boncoló orvosok lerajzolták, hogy milyen sérülést szerzett ez az ember, és a rajz ugyanúgy nézett ki, mint a férfi mellkasán látható jegy. Stevenson könyvében 225 ehhez hasonló eset olvasható.

Stevenson mindebből a reinkarnációra következtet, arra, hogy a lélek a testtől függetlenül létezik, s az ember nem csak egy biokémiai gép. Az elme ezek szerint nem az agy szöveteinek a produktuma, hanem egy azzal párhuzamos létező. A reinkarnálódó személyiség az agytól és a testtől függetlenül egy mentális térben létezik, és egy nem anyagi közvetítő közeg viszi át a személyiség testi jegyeinek és emlékeinek lenyomatát egyik életből a másikba. Mint egy belső, finomfizikai test. Ha a külső test megsérül, az valamiféle lenyomatot hagy a finomtesten. A finomtest átkerül az új életbe, rákerül egy testi ruha, de az a nyom átűt rajta. Mint amikor egy horpadt autót lefestünk: hiába festjük le, látszani fog rajta a horpadás.

Számomra mindez azt jelenti, hogy a lélek-vándorlás nem csak valamiféle önvizsgáló filozófia. Azonkívül igazságosnak tűnik, ezért vonzónak találom. Én idealista vagyok, azt szeretném,

hogy legyen igazság a világban: bűnhődjenek meg a rosszak, nyerjék el jutalmukat a jók. Álljunk ki a színpadra, hirdessük az igazságot, és az emberek megnemesedve hazatérnek – ez volt a színészi filozófiám. És nagyon félttem, hogy az idealista alkatom miatt egy olyan vallási elképzelést fogadok el, ami később képzelődésnek bizonyul. Stevenson esetei megerősítettek engem abban, hogy nem képzelődésről, önbecsapásról van szó, hanem egy tapasztalatilag ellenőrizhető és alátámasztható filozófiáról. Szeretnék ebben az etikailag megnyerő és tapasztalatilag meggyőző elképzelésben hinni.

Kérdés: Saját élménye van-e ezzel kapcsolatban?

Tasi István: Nincs. Lelki tanítómesterem azt mondta, hogy előző életemben Indiában éltem, és *yogi* voltam. Ezen elgondolkoztam, és meg is kérdeztem tőle, hogy milyen *yogi* voltam? De erre nem válaszolt. Aztán elkezdtem olvasgatni a *Bhagavad-gītā*-t, amelynek a hatodik fejezetében van egy leírás arról, hogy amikor valaki a lelki életet gyakorolja, de nem éri el annak tökéletességét, akkor megszületik újra, hogy lehetőséget kapjon a lelki út folytatására. Ebből rájöttem, hogy bukott *yogi* voltam, megértettem, hogy ez a saját, előző életemre vonatkozó helyzetem.

Még azt tudom elmondani, hogy amikor az indiai kultúrával, annak a mély, lelki aspektusával találkoztam, az számomra nagyon otthonos volt. Vagyis, ami másnak idegen vagy furcsa – ez a kultúrkör és ez a filozófia –, az rám erős és jelentős vonzást gyakorolt. Tehát nincsen élénk, kézzelfogható emlékem, de ezt valamiféle hozadéknak tartom.

Kérdés: Úgy tudom, hogy Ian Stevenson főleg indiai gyerekek között végzett kutatást. Tehát nem

igaz, hogy a reinkarnációban való hit nem volt jelen az érintett családokban.

Tasi István: Sok helyen kutatott Stevenson, és Indiában sem hisz mindenki a lélekvándorlásban. Kutatott Burmában, Thaiföldön, Indiában, Észak-Amerikában, Európában. Valamivel több eset kerül elő ott, ahol a kultúra részét képezi a reinkarnációban való hit, mert ott az emberek komolyabban veszik ezt. De az esetek fele reinkarnációban hívő családoktól származik, fele pedig nem, még ha olyan kultúrában élnek is, ahol a reinkarnációban való hit elfogadott. Ha az összes eset Indiából származna, engem akkor is elgondolkodtatna, mert végül is általános törvényszerűségekről van szó, Indiában ugyanúgy halnak meg az emberek, ahogy Európában, s az eseteket olvasva egy általános kép kerekedik ki arról, hogy mi történik a halál után.

Kérdés: Feltűnt nekem, hogy csak gyerekekről van szó. Ahogy ezek a gyerekek haladnak előre az életükben, halványulnak ezek az emlékek vagy megmaradnak?

Tasi István: Részletesen ír róla Stevenson, hogy ezek az esetek 4–8 éves kor közötti gyerekek köréből kerülnek ki, és a tapasztalat az, hogy az élmények ez után folyamatosan halványodnak, korábban pedig nem tudják kifejezni őket. Éppen ezért választotta Stevenson a gyerekeket: ők ideális kutatási alanyok, mert még nincsenek összezavarva sok más élménnyel és elképzeléssel. A reinkarnációs hipnózisnak éppen ez az egyik hátulütője, hogy az ott átéltek egyáltalán nem biztos, hogy az előző életből származnak, lehet,

hogy csak egy elfelejtett ezélebeli emlék merül föl. A felnőtt embernek már túl sok minden van az elméjében. A gyerekeknek abból az életükből még nem lehet sok emléküik, és a csalás lehetősége sem valószínű az ő esetükben. Ezért nagyon ideális kutatási terepnek tartotta Stevenson a gyerekeket.

Kérdés: Fogadjuk el Stevenson kutatásainak az eredményét. Van egy A személy, aki olyan dolgokat mond el, amelyek B személy életében történtek. Ezt tudományosan bizonyítottnak tekintjük. De miért kell ezt a jelenséget reinkarnációnak nevezni? Nevezhetem úgy, hogy A személy valamilyen – a mai tudásunk szerint megmagyarázhatatlan – módon képes arra, hogy egy más korban élő személyről tájékoztatást adjon.

Tasi István: Ez jogos felvetés. A válaszom annyi, hogy a gyerekek nem harmadik személyben beszélnek az élményeikben szereplő emberről, hanem teljes mértékben azonosítják magukat azzal a személlyel, sokszor jobban, mint a jelenlegi énjükkel. Ez nemegyszer még identitás- és lojalitásproblémát is okozott ezeknek a gyerekeknek. Idegennek látták a saját családjukat, amikor visszamentek a múltbeli családjukhoz, akkor ismerősként akarták üdvözölni őket, azok meg nem értették, hogy ki ez a gyerek. Lehet más elképzeléseket gyártani, számomra logikailag a legkoherensebb az a feltételezés, hogy itt ugyanazon személyekről van szó, tudatos lényekről, akik a térben megváltoztatták a helyüket és megváltoztatták a testüket, de alapvetően ugyanazok a személyiségek.

